

סיפור קטן, נושה גדולה

אם לא יימצאו עשרה מיליון שקלים, עלול לבוא הקץ של המכינות הקדם-צבאיות • לא סכום גדול, אבל ליולי תמיר אין כסף ולא הוד ברק לא אכפת • אם הם לא יפתרו את הבעיה - או שיימצא תורם נדיב או שהמפעל הציוני היפה הזה יירד לטמיון



גרעין אנטי-סרבני קשה, מודל לחיקוי במקומות שמהם באו. מכינה קדם-צבאית ליד ירושלים • צילום: מלאש 90

זה לא סיפור גדול, וזה בדיוק הסיפור: עשרה מיליון שקלים, אחד חלקי 30 אלף מתקציב המדינה ואחד חלקי 7,000 מתקציב הביטחון והחינוך, שני המשרדים הנרעם בו. טעות דפוס בספר התקציב עולה יותר, שיהוק של חבר כנסת בלילה שבו מאשרים את חוק ההסדרים מעביר כפול מזה ממקום למקום. זה לא סיפור גדול, אבל יש בו הכל על ההבדל בין מילים גדולות למעשים קטנים.

אם לא יימצאו עשרה מיליון שקלים, עלול לבוא הקץ של המכינות הקדם-צבאיות. סיפור ציוני יפה, שפריו פרי היוללים שצה"ל והחב"ד רה נהנים ממנו, ייסגר כי למשרד החינוך אין ומשרד הביטחון לא מתערב. השרים המופקדים עליהם הם ממפלגת העבודה, אותה מפלגה שחלק מהציבור שמצביע בעדה הוא זה שמפנים אליו אצבע בענייני השתמטות והתנדרבות לק"צונה. אהוד ברק, שנשא השבוע עוד נאום נגד ההשתמטות, יכול לסגור את הסיפור בהעברת תקציב ממשרדו או בשיחה עם יולי תמיר. לאהוד ברק לא אכפת.

1,700 חניכים אמורים להתחיל את השנה הבאה ב־34 מכינות, שחציין מוגדרות "ישיב" תיות" וחציין "כלליות" (ראשיהן שונאים את החלוקה ל"חילוניות" ו"דתיות", וחלקן מעורבות). כולם ישרתו בצה"ל שירות מלא, 70 אחוז יהיו קרביים, שליש יגיעו לקצונה. בוגריהן זכו לצל"שים והקימו מפעלים חברתיים מרשימים. 1,700 איש זה לא הרבה, כמה אחוזים ממהחזור הגיוס. אבל 1,200 לוחמים זה יותר מחטיבה, ו־550 קצינים הם חלק גדול מהמערך הלוחם של צה"ל עד רמת מג"ה. התפקיד של המכינות חשוב בהרבה מהנתונים האלה. הבוגרים הדתיים היו גרעין אנטי-סרבני קשה, שסייע ליחידות שבהן הם מהווים חלק גדול מהקצונה לצלוח את ההתנתקות בשלום. הבוגרים החילונים, רבים מהם מהפריפריה הגיאוגרפית והחברתית, הם מודל לחיקוי במקומות שמהם באו. כל זה יאבד אם לא יימצאו עשרה מיליון שקלים.

דוגמה ומופת

המכינות הקדם-צבאיות נולדו מתוך מצוקה אחרת לגמרי: הציבור הדתי-לאומי חשש שמי טב בנוי מאבדים את הכיפה בשירותם הצבאי. אלי סדן ויגאל ויינשטיין, שני רבנים בעלי עבר קרבי מפואר, חשבו ששנת הכנה נפשית ותורנית במכינה, המכוונת לשירות קרבי ומלא ולחיוק הצעירים באמונתם, תסייע גם לאמונה וגם לשירות. הם הקימו ב־1987 את המכינה הראשונה, "בני דוד" בעלי. "בני דוד" הפכה לסיירת המובחרת של המכינות הדתיות. רבי סדן רועי קליין ז"ל, שזכה לעיטור העוז בקרב בכינת ג'בל, הוא מבוגריה.

במובן מסוים הפכו המכינות לאנטיתזה של ישיבות ההסדר: הן כיוונו לשירות מלא ביחידות "מעורבות" ולקצונה, לא למסלול מקוצר במסגרת הומוגנית. בוגריהן דתיים, אבל אין להם רבנים שפקודותיהם גוברות על פקודות הצבא. אחרי ההתנתקות נתקלו המכינות, שראשיהן נקטו עמדה נחרצת נגד סרבנות ואיש מבוגריהן

חשק לעסוק בהם, העורף למשל. לשאר הצרות שלו הוא מתגרב.

וילנאי הבין מה שברור לכל בר־דעת: כל המילים על השתמטות ושירות לא שוות כלום אם משרד הביטחון - שנכון, המכינות אינן באחריותו ולא חלק מתקציבו - לא יקפוץ לגבות את הסיוע להן ויתחשבן עם משרד החינוך אחר כך. שלא לדבר על האינטרס המובהק של מפלגת העבודה להראות שמאחורי המילים שלה יש מעשים. טומי לפיד עשה הרבה יותר מזה ב־ביל התרבות, שהיא סמל עבור הציבור שהצביע פעם שינוי.

אבל בישראל סגן שר יכול מקסימום להיגדב. בלחצו של וילנאי ובסיוע מסור של חברת הכנסת אודית נוקד סודרה השבוע סוף סוף פגישה בין מנכ"לי משרד הביטחון והחיינוך בעניין המכינות. ה"ה בוכריס ואבואב יתפנו לעניין בערב יום כיפור, 20 בספטמבר, שלושה שבועות אחרי ששנת המכינות אמורה להיפתח. לא בטוח שיוכלו לסגור עניין. ואגב, אם בשעת הפגישה יקיים חיל האוויר אימון יירוט של רביעייה נגד רביעייה, הוא יעלה בערך חמישה מיליון שקלים.

זה לא סיפור גדול, אבל יש בו הכל על איך עובד השלטון בישראל. סביר להניח שייפתר בסוף, כי הרגישות של פוליטיקאים משתפרת פלאים אחרי שיש קצת רעש בתקשורת. אם לא, יקרה אחד מהשניים: או שיימצא תורם נדיב, גאידמק כזה שממילא עושה פה כל מה שלי ממשלה אין ראש בשבילו; או שהמפעל הציוני היפה הזה יירד לטמיון. ביום שאחרי, לאהוד ברק וליולי תמיר יהיו בטח נאומים מוכנים על ערכים ועל שירות.

איך השלימו את הפער? שוב, כנהוג במקור מותינו, בקומבינה. המפד"ל והאיחוד הלאומי דאגו לארבעה מיליון שקל בשנה בערך מהכספים הייחודיים שלהם. הכסף לא הלך רק למי כינות הדתיות, אלא לכולם. לימור לבנת, כמו קודמיה במשרד החינוך, דאגה לדחוף כספים בפתחים שפוליטיקאים מכירים. זה לא היה הכי מסודר, אבל הכסף פחות או יותר הגיע.

השנה הושג קיצוץ רוחבי של 25 אחוז על הפעולות של משרד החינוך. וזאת עליכם לרעת, תקציב של יותר מ־22 מיליארד שקל הולך כמעט כולו (כ־19 מיליארד) לשכר מורים. ואם יקצצו בשכר המורים - וכדאי מאוד שלא - הכסף לא יחזור למשרד לצורך פעולות. את הלוקסוס הזה נותנים בישראל רק לצבא.

במובן הזה, תמיר נמצאת בבעיה אמיתית: עשרה מיליון שקל (חמישה הם הרבע שקוצץ, עוד שני מיליון הוסטו בתחילת השנה לכיסוי השנה שעברה, שלושה הם החור בין התקצוב למציאות) זה מעט כסף, אבל הצרכים של המשרד עצומים. ממי ייקחו מהאוטיסטים? מה פנימיות?

ראשי המכינות, שיודעים איך דברים זזים אצלנו, הלכו בפברואר השנה לפגישה עם עובדי יחזקאל, או עוד עוזרו של אילמרט והיום מוזכיר הממשלה. יחזקאל הבטיח להם שחמשת מיליון השקלים יוחזרו. מה קרה בפועל, אתם כבר יודעים.

כמו תרגיל אוויר

"אתה יודע איך הגעתי לצנתנים?", שואל מתן וילנאי. "עשיתי טעות והתגרבת". כסגן שר הביטחון, וילנאי מטפל בדברים שלברק אין

לא סירב פקודה, בביקורת ארסית בתוך המג"ז ובקשיים באיתור חניכים חדשים. למערכת הביטחון יש, כמוכנו, אינטרס עליון בכך שהדוג"מ מה שלהן תשגשג: האלטרנטיבה היא מה שקרה בגרוד דוכיפת לפני כמה שבועות.

אחרי רצח רבין החלה לצוץ הגרסה החיינונית. היא היתה, באופן טבעי, פחות אחידה בתכנים, אבל ההבנה שמאחוריהן - שבהרצה החלו גם בכירי צה"ל להכיר בנכונותה - היתה אחת: שנת חינוך, פעולה בתוך הקהילה והכנה לצבא מייצרות לוחמים טובים יותר, קצינים רבים יותר ואזרחים טובים יותר לאחר השירות הצבאי. ואגב: שלוש מכינות הוקמו בעזרתה של התנועה הקיבוצית, לכמה מהבולטות שבהן יש אוריינטציה שמאלית מובהקת.

קיצוץ ועוד קיצוץ

ב־1999, כשמספר חניכי המכינות היה 700 בלבד, עברה בממשלה החלטה שלפיה הן הופכות למוסדות חינוך מוכרים ומתוקצבות ב־20 מיליון שקל בשנה, עם גידול של עשרה אחוזים מדי שנה. הסיוע הממשלתי אמור היה לממן כמחצית מעלות המכינות: השאר מגיע מכספים שמשלמים התלמידים ומתרומות.

בפועל הסיוע נשאר 20 מיליון כבר שמונה שנים, למרות גידול של 150 אחוז במספר החניכים. בשנים האחרונות מוצמד הסיוע רשמית ל"סל לאור", הסיוע הממשלתי לתלמיד פנימייה בעליית הנוער. "סל לאור" עומד על 1,713 שקל לחודש. אל תתאמצו: כשמכפילים את זה בעשרה חודשים בשנה וב־1,700 חניכים, מגיעים ל־29 מיליון שקל. הסל נשאר, כנהוג במקומותינו, על הנירה.